

Ympäristövaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle kansainvälisestä oikeudellisesti sitovasta sopimuksesta muovisaasteen lopettamiseksi

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle kansainvälisestä oikeudellisesti sitovasta sopimuksesta muovisaasteen lopettamiseksi (U 18/2025 vp): Asia on saapunut ympäristövaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava suurelle valiokunnalle.

Asiantuntija

Valiokunta on kuullut:

- neuvotteleva virkamies Tuulia Toikka, ympäristöministeriö
- ympäristöneuvos Merja Saarnilehto, ympäristöministeriö

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Kirjelmä käsittelee sopimusneuvotteluja uuden kansainvälisen oikeudellisesti sitovan muovisopimuksen laatimiseksi. Sopimuksen tavoitteena olisi lopettaa muovin aiheuttama saastuminen kaikkialla ympäristössä, mukaan lukien meriympäristössä.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto pitää erittäin tärkeänä löytää yhteisymmärrys kansainvälisestä sopimuksesta, jolla muovin aiheuttamaan saastumiseen puututaan maailmanlaajuisesti yhtenäisin toimin. Sopimuksella olisi mahdollista vähentää muovisaasteen määrää sekä siitä aiheutuvia päästöjä ja haittoja. Sopimuksen toimet voisivat tukea turhan kulutuksen sekä roskaantumisen välttämistä ja tehostaa muovien talteenottoa, kierrätystä sekä tuotesuunnittelun kautta luoda edellytyksiä kiertotalouden innovaatioille ja vähentää riippuvuutta fossiilisista raaka-aineista. Sopimuksen tavoitteena olisi ympäristön ja ihmisen terveyden suojeleminen.

Valiokunnan lausunto YmVL 13/2025 vp

Valtioneuvosto pitää neuvottelukomitean puheenjohtajan ehdotusta hyvänä lähtökohtana. Puheenjohtajan teksti kattaa muovin ja muovituotteiden elinkaaren kaikki vaiheet ja sisältää myös kaikille maille yhteisiä sitovia velvoitteita.

Valtioneuvosto pitää uuden kansainvälisen muovisopimuksen soveltamiskäytännön kannalta tärkeänä, että neuvoteltava sopimus on johdonmukainen olemassa olevan EU:n lainsäädännön sekä muiden kansainvälisten ympäristösopimusten kanssa.

Valtioneuvosto katsoo, että muovien tuotantoa ja kulutusta koskeva vähentämistavoite olisi perusteltu ja EU:n kiertotalouspolitiikan tavoitteiden mukainen¹. Valtioneuvosto katsoo, että sopimuksen puitteissa mahdollisesti määriteltävän muovin tuotannon ja kulutuksen vähentämistavoitteen tulisi pohjautua tieteelliseen tutkimustietoon. Valtioneuvosto pitää tärkeänä sopimuksen tavoitetta kokonaisvaltaisesta kiertotalouslähestymistavasta ja korostaa osapuolten toimia muovijätteen asianmukaisen käsittelyn edistämiseksi sekä roskaantumisen estämiseksi. Valtioneuvosto pitää tärkeänä muovin uudelleenkäytön, muovijätteen asianmukaisen keräyksen ja jätehuollon järjestämistä, sekä kuluttajien tietoisuuden ja vastuun lisäämistä.

Valtioneuvosto tukee puheenjohtajan ehdotusta, jonka mukaan osapuolten tulisi edistää muovia korvaavien kestävien ja turvallisten vaihtoehtojen tutkimusta ja kehittämistä.

Valtioneuvosto katsoo, että Suomi voi hyväksyä tietyt EU:n nykyisiä rajoituksia pidemmälle menevät kiellettyjen aineiden tai tuotteiden rajoitukset (kuten kertakäyttöiset muovikassit), jos se on välttämätöntä sopimuksen saavuttamiseksi ja jos myös muut EU:n jäsenvaltiot ne hyväksyvät. Valtioneuvosto näkee kuitenkin tarkoituksenmukaisena sopimukseen ehdotetun poikkeusmahdollisuuden, jonka mukaisesti sopimusosapuolet voisivat hakea poikkeusta asetetuista rajoituksista taikka rajoitusten voimaantulon määräaikoista.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että sopimukselle sovitaan rahoitusmekanismi, joka pohjautuu olemassa olevaan ympäristörahoitukseen kuten Maailman ympäristörahoitukseen (Global Environment Facility, GEF). Valtioneuvosto pitää sopimuksen toimeenpanon rahoittamisen kannalta keskeisenä, että yksityistä rahoitusta saadaan liikkeelle saastuttaja maksaa-periaatteen mukaisesti. Valtioneuvosto näkee, että muovisopimuksen rahoituksessa tulisi huomioida kaikkien osapuolten vastuu muovin tuotannosta ja muovisaastumisesta.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Valiokunta yhtyen valtioneuvoston kantaan pitää erittäin tärkeänä sitä, että yhteisymmärrys kansainvälisestä sopimuksesta muovin aiheuttaman saastumisen ehkäisemiseksi saadaan aikaan ja

¹ Muun muassa EU:n pakkaus- ja pakkausjäteasetuksessa asetetaan jäsenmaita sitova, asteittain kiristyvä pakkausjätteen määrän vähentämistavoite, jonka mukaan pakkausjätteiden määrän tulisi vuonna 2040 olla 15 prosenttia vähemmän asukasta kohden verrattuna vuoden 2018 määrään. Pakkaus- ja pakkausjäteasetus asettaa myös sitovan kierrätetyn muovin käyttöosuusvelvoitteen kaikille muovipakkauksille. Lisäksi direktiivi tiettyjen muovituotteiden ympäristövaikutuksen vähentämisestä (EU) 2019/904 kieltää tietyt kertakäyttöisen muovituotteet ja edellyttää jäsenvaltioita vähentämään tiettyjen kertakäyttöisten muovituotteiden määrää.

Valiokunnan lausunto YmVL 13/2025 vp

neuvottelutulos syntyy. Kansainvälisen sopimuksen aikaansaaminen on hyvin tärkeää, jotta voidaan vähentää haittoja, joita syntyy massiivisesta, hallitsemattomasta muoviroskan kulkeutumisesta ympäristöön, jokiin ja sitä kautta valtameriin. Globaalisti suuri osa muovista jää kierrättämättä ja käsittelemättä ja päättyy ympäristöön, jossa se hajoaa mikromuoviksi, jota on mahdotonta poistaa. Muovin käyttö myös kasvaa ja ongelma pahenee koko ajan. Sopimuksen tavoitteena tulee olla ympäristön ja ihmisen terveyden suojeleminen.

Sopimuksella on tärkeää tavoitella kertakäyttökulutuksesta johtuvan roskaantumisen ehkäisemistä ja muovien talteenoton ja kierrätyksen tehostamista. Tuotesuunnittelun keinoin voidaan tehokkaasti vaikuttaa muovien uudelleenkäytön edellytyksiin ja siten kiertotalouden edistämiseen. Valiokunta katsoo, että muovien tuotantoa ja kulutusta koskeva vähentämistavoite on perusteltu ja EU:n kiertotalouspolitiikan tavoitteiden mukainen. Muovia korvaavien kestävien ja turvallisten vaihtoehtojen kehittäminen on kannatettavaa sekä kiertotalouden kannalta että fossiilisista raaka-aineista riippuvuuden vähentämiseksi.

Valiokunta korostaa kokonaisvaltaista kiertotalouslähestymistapaa ja muovituotteiden elinkaaren kaikkien vaiheiden huomioon ottamista. Suomi on kiertotalouden edelläkävijä ja EU:ssa on huomattavia rajoituksia esimerkiksi kertakäyttöisille muovituotteille, joten on todennäköistä, että EU:n lainsäädäntö kattaa pitkälti kansainväliseen sopimukseen sisällytettävät vaatimukset. Kansainvälisen sopimuksen laadinnassa on tärkeää pyrkiä myös kannustimiin ja ohjaukeinoihin, jotka ovat tehokkaita ja vaikuttavia. Turhan hallinnollisen taakan välttämiseksi neuvoteltavan sopimuksen tulisi olla mahdollisimman yhteensopiva muiden kansainvälisten sopimusten sekä voimassa olevan EU:n lainsäädännön kanssa. Sopimuksen tulee olla myös riittävän joustava, jotta sen tavoitteet ovat toimeenpantavissa tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti erilaisissa olosuhteissa.

Valiokunta toteaa, että sopimuksen taloudellisia tai muita vaikutuksia on mahdollista arvioida lähemmin vasta sitten, kun sopimus on saatu aikaan ja sopimusvelvoitteet ovat tiedossa. Valiokunta arvioi asiaa silloin uudelleen kuten myös päätettäessä sopimukseen liittymisestä.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Ympäristövaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Valiokunnan lausunto YmVL 13/2025 vp

Helsingissä 12.6.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Krista Mikkonen vihr
varapuheenjohtaja Pinja Perholehto sd
jäsen Pauli Aalto-Setälä kok
jäsen Marko Asell sd
jäsen Noora Fagerström kok
jäsen Petri Huru ps
jäsen Vesa Kallio kesk
jäsen Mai Kivelä vas
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Johan Kvarnström sd
jäsen Jorma Piisinen ps
jäsen Tere Sammallahti kok
jäsen Saara-Sofia Sirén kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos